

[Tribunalforeningen til undersøgelse af Danmarks krige i Irak og Afghanistan](#)

IRAK - AFGHANISTAN – TRIBUNALET

Tribunalet til undersøgelse af
Danmarks deltagelse i krigene i Irak og Afghanistan

APRIL 2018
PROJEKTBEKRIVELSE
www.Iraktribunal.dk

Baggrund

I krig er sandheden det første offer.

Hvis ikke vi kan få troværdig information, mens krigen raser, må vi som samfundsborgere i Danmark kræve dette, når krigen er afsluttet.

Vi skylder krigens direkte og indirekte ofre, samt vore efterkommere, at få afklaret, hvad der gik galt. Hvad der kan gøres bedre næste gang - og om der er noget, som bør få konsekvenser for beslutningstagerne.

Med regeringsgrundlaget juni 2015, og dermed uden et flertal i Folketinget imod, blev Irak- og Afghanistankommissionen nedlagt, der skulle have belyst Danmarks krigsdeltagelse, som det er sket i England, Holland, Norge og Sverige. Selv USA har haft en senatskomité til at gennemgå CIA's brug af tortur under krigen.

Derfor tog Tribunalforeningen initiativ til etableringen af Irak-Afghanistan-Tribunalet (herefter Tribunalet), som vil opsamle både kendt og ny viden om Danmarks deltagelse i krigen i Irak og Afghanistan.

Tribunalet vil derefter forholde sig til den indsamlede viden, som også vil blive offentliggjort.

Tribunalets kommissorium

Kommissionsundersøgelsen af den danske krigsdeltagelse i Irak og Afghanistan skulle have undersøge baggrunden for den danske beslutning om at deltage i krigen i Irak, redegøre for hvad danske myndigheder har foretaget sig i forbindelse med tilbageholdelse af personer under krigen i Irak og Afghanistan og foretage en vurdering af om der er grundlag for at det offentlige søger nogen draget til ansvar.

Tribunalforeningen stillede i forlængelse af dens nedlæggelse en række overordnede spørgsmål, baseret på den officielle Irak- og Afghanistankommissions kommissorium, der er opsummeret her:

- Var de krige i Irak og Afghanistan, som Danmark deltog i, lovlige i forhold til international og national lovgivning?
- Overholdt danske soldater og andre af vore officielle aktører krigens love i Irak og Afghanistan?
- Kan resultatet af undersøgelsen få retlige konsekvenser for danske ministre, embedsfolk, officerer, militært personel i øvrigt og andre?

Tribunalet vil imidlertid indsamle viden til belysning af et bredere spektrum af relevante temaer, omend vi ikke som en regerings- eller folketingsnedsat kommission har formelle beføjelser til at indkalde og udspørge politikere og embedsmænd.

Direkte inddragelse af sådanne vidner bliver derfor sandsynligvis af begrænset omfang, så et relevant alternativ er indirekte vidnesbyrd.

Tribunalet har foreløbigt identificeret følgende 5 temaer:

- Beslutningsgrundlaget
- Soldaters og andre militært involveredes beretninger
- Ofrenes beretninger
- Formål med krigen, og deres følgevirkninger
- Hvad kan vi lære til overvejelser og beslutninger om eventuel fremtidig krigsdeltagelse?

Vedrørende beslutningsgrundlaget

Her kan peges på:

- FN-pagten
- Den formelle begrundelse for at gå i krig: FN's Sikkerhedsråds resolutioner
- Danmarks Grundlov
- Folketingsbeslutningerne
- Beslutningsproces: ministre – embedsværk – Folketing – offentlig debat
- Eventuelt suppleret med faktuelle forhold som Danmarks relationer til Irak og Afghanistan i sin tid, dvs. før beslutningerne.

Vedrørende beretninger om, hvad militært personel oplevede under deres deltagelse i krigene

- Hvorledes var de "klædt på" vedrørende krigens love? Hvilken løbende støtte fik de, når de kom i tvivl om tilfangetagelse, behandling af fanger, viden om civilsamfundets ofre m.m.?
- Sager for forsvarrets militære anklagemyndighed, Auditørkorpset.
- Andre beretninger om uforudsete/utilsigtede hændelser under krigene.

Vedrørende beretninger om ofrene for krigen

- Civile ofre i Irak og Afghanistan
- Danske soldater og deres pårørende
- Vores demokrati.

Vedrørende formålene med krigene, og deres følger

Den erklærede begrundelse for at gå i krig i Irak var landets manglende vilje til at samarbejde med FN's våbeninspektører, herunder at afvæbne Irak for masseødelæggelsesvåben af biologisk og eventuel nuklear karakter. Ideelt set også at erstatte et diktatur med en demokratisk udvikling.

I Afghanistan var formålet officielt bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan ved at ramme formodede al-Qaeda træningslejre og Talebanregeringen. Samt også her at erstatte et diktatur med en demokratisk udvikling.

Tribunalet vil forsøge så langt som muligt at klarlægge disse punkter og koble dem med forventninger og udsigten til samfundenes funktion efter krigene.

Hvad var f.eks. Danmarks mindstekrav til ændringer i de to samfund efter krigene? Forsøgte Danmark at påvirke USA's indstilling til landenes situation efter krigene?

Tribunalet vil skaffe oplysninger om realistiske antal omkomne og sårede, søge at beskrive samfundenes funktion i dag og komme med realistiske prognoser for deres udvikling.

Det er Tribunalets overordnede ambition, at undersøgelsen skal give grundlag for at belyse:

- Om Danmark i Irak og Afghanistan har indledt eller været involveret i lovlig eller ulovlig angrebskrig i henhold til international ret og national lovgivning.
- Om Danmark har overholdt den humanitære folkeret.
- Ministre, embedsfolk, officerer, soldater og andres ansvar.
- Relevante økonomiske aspekter ved militære indsatser uden for Danmarks og det øvrige NATO's territorium.
- Om befolkningen løbende bliver oplyst og medinddraget i nødvendigt og tilstrækkeligt omfang.
- Om Folketingets muligheder for at træffe en beslutning kan forbedres, inden Danmark næste gang opfordres til at deltage.
- Om der ved deltagelse i krige, der udkæmpes under meget forskellige forhold fra forholdene i Danmark, som f.eks. i Irak og Afghanistan, kan udvises større tilbageholdenhed, især når der også er tale om etniske konflikter.
- Kriterierne for at – og hvornår – en dansk militær indsats kan bringes til ophør.
- På hvilket moralsk og samfundsetisk grundlag den slags militære indsatser, herunder beslutningsprocessen, skal foregå.

Tribunalets medlemmer

Tribunalet består af sagkyndige eksperter fra forskellige samfundsområder:

Bente Rich er speciallæge i børne- og ungdomspsykiatri med fokus på flygtninges helbred, tidligere overlæge. Har arbejdet nationalt og internationalt for Røde Kors og Rehabiliteringscentret for Torturofre, samt har deltaget i et tidligere tribunal.

Bjørn Elmquist er advokat og journalist samt tidligere folketingsmedlem og har formandserfaring fra bl.a. Amnesty International, Center for Menneskerettigheder og Europarådets parlamentariske forsamling, samt har været med i to andre tribunaler.

Christen Sørensen er professor i nationaløkonomi og tidligere overvismand (formand for Det Økonomiske Råd). Har desuden formandserfaring fra Støtteforeningen for Irakiske Torturofre og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd samt diverse rådgivende udvalg.

Ole Hartling er overlæge, dr.med. og tidligere formand for Etisk Råd. Han har siddet i bestyrelsen for Rehabiliteringscentret for Torturofre og Røde Kors samt som formand for Institut for Menneskerettigheder og i Amnesty Internationals lægegruppe.

Preben Søgaard Hansen er jurist med fokus på humanitær folkeret og menneskeret. Har national og international erfaring fra statsforvaltning, forsvaret, Røde Kors og Amnesty International og var med til at oprette Center for Menneskerettigheder.

Tribunalets medlemmer arbejder frivilligt og ulønnet, og tribunalet fungerer uafhængigt af Tribunalforeningen, som stiller den nødvendige sekretariatsbistand til rådighed

BILAG 1

Tribunalets journalistiske medarbejdere

Til Tribunalen er tilknyttet journalistiske researchere, der indsamler og efter behov sammendrager det relevante materiale. Den ledende journalist holder overblik over processen med reference til tribunalens formand og med kontakt til tribunalforeningens formand/bestyrelse. Den ledende journalist har journalistisk baggrund og er honorarlønnet. De øvrige journalistiske researchere skal på opdrag af tribunalens formand og den ledende journalist fremskaffe relevante eksperter og materiale. De journalistiske medarbejdere kan både være uddannede journalister eller phd- og specialestuderende, der enten arbejder på honorarbasis eller ulønnet, eller det kan være andre kyndige frivillige.

Tribunalets vidner & materiale

Tribunalet indkalder vidner, og disse kan både være førstehandsvidner og mennesker med en ekspertise om emnet, som journalister eller andre, der kan præsentere materialer og fakta fra undersøgelser og/eller kan give – også fortrolige - vidnesbyrd til tribunalen. Der fremlægges sammendrag af allerede gennemførte undersøgelser, samt redegøres for andre landes undersøgelser og deres betydning for den danske krigsdeltagelse.

Dele af det materiale, tribunalen ønsker frem i lyset, er stadig klassificeret. Derfor må der også søges til udlandet for at få materiale og vidner frem. Der er gennemført undersøgelser i andre lande, som tribunalen kan bringe ind, lige som tribunalen kan føre vidner fra Irak og Afghanistan.

Tribunalets mediarbejde

Tribunalet skal have en bred mediemæssig bevågenhed. Det er vigtigt at nå så bredt ud som overhovedet muligt både nationalt og internationalt. Materiale, dokumentation og resultater af undersøgelsesarbejdet og tribunalens afsluttende konklusioner offentliggøres derfor i videst muligt omfang og bredest muligt.

Et samarbejde med et forlag, et opinionsdannende dagblad og landsdækkende TV- og radiostationer vil gøre det muligt, at tribunalens arbejde løbende kan offentliggøres og åbner mulighed for, at medierne kan gå bredere ud end Tribunalens kommissorium og på den måde skabe øget debat om den danske krigspolitik og alternativerne til denne.

Forholdet mellem Tribunalen og Tribunalforeningen

For at tribunalen og de journalistiske medarbejdere skal kunne koncentrere kræfterne om undersøgelsesarbejdet er det Tribunalforeningens opgave at forberede, facilitere og udbrede kendskabet til undersøgelsesarbejdet.

Planlægningen vil foregå i et samarbejde mellem tribunalen, researchere og foreningens bestyrelse. For at sikre arbejdets troværdighed og gennemslagskraft har tribunalen og de journalistiske medarbejdere imidlertid fuld autonomi og selvstændighed i forhold til inddragelse af materiale og indkaldelse af vidner. Tribunalen har ligeledes frihed til at drage deres endelige konklusioner.

BILAG 2

Arbejdsfaser & Tidsplan 2018

FASE 1

Januar:

Realitetsmøder med tribunal, journalister og formidlere

Materialet ordnes yderligere, systematiseres og bearbejdes journalistisk

Indsamling og systematisering af materiale

Februar

Tribunalforeningen afholder generalforsamling

Dokumentation af processen påbegyndes

Planlægningsmøde mellem tribunalet og tribunalforeningens bestyrelse

Endelig projektbeskrivelse, plan og budget udarbejdes

Ansøgninger om økonomisk støtte udarbejdes og afsendes

FASE 2

Marts.

17. og 18. marts pressemøde med præsentation af tribunalets medlemmer

Marts– oktober

Tribunalet arbejder med materialet og beder om yderligere materiale og vidner

FASE 3

November

Tribunal afholder Høring den 10. og 11. november.

Tribunalet bearbejder høringens resultater og drager sine konklusioner

Formidling & mediearbejde

December

Formidling & mediearbejde afsluttes med et pressemøde ultimo december

BILAG 3

Budget 2018

Estimerede udgifter 2018

Tribunalforeningen (Fascilitering):

Administration: Administration, Kontorhold, presse 10.000 kr.

Transportudgifter 20.000 kr.

I alt 30.000 kr.

Tribunalet (Undersøgelsesarbejdet)

Honorar journalistisk medarbejder / Sekretariat 50.000 kr.

Vidner: Frikøb og ophold (hotel) 20.000 kr.

Vidner: Rejseudgifter 10.000 kr.

Høring Lokaleleje og forplejning (Oktober eller november) 10.000 kr.

Sekretær / panelmøder / Administration 10.000 kr.

Formidling & mediarbejde: Digital rapport og pamflet 50.000 kr.

I alt 150.000 kr.

I alt 180.000 kr.

Estimerede indtægter:

Indestående januar 2018 47.848 kr.

Medlemskontingent 150 X 100 kr. 15.000 kr.

Gaver / Donationer / kunstkøb (medlemskredsen) 20.000 kr.

Fonde o.a. (240.000 kr. - 82.848 kr.) = 97.152 kr.

I alt 180.000 kr.

Initiativets baggrund som beskrevet efterår 2016

Irak/Afghanistan-kommissionen var nedsat af den tidligere regering for at undersøge grundlaget for den danske deltagelse i Irak-krigen og den danske politik i forhold til tilfangetagelser i både Irak og Afghanistan.

Regeringens begrundelse for nedlæggelsen af kommissionen i 2015 var dels en kritik af den tidligere regering for at være ude i et politiserende ærinde ved at gøre politik til jura og dels at en kommission ikke ville frembringe ny viden, da de folkeretslige aspekter af beslutningsgrundlaget for dansk krigsdeltagelse allerede har været belyst i den danske medieoffentlighed og i øvrigt var klart da folketingsbeslutningen blev taget.

Nedlæggelsen medførte omfattende protester også fra mange andre end de sædvanlige kritikere af dansk krigspolitik. Det drejede sig, ud over medlemmer af kommissionen selv, om en lang række andre eksperter, professorer, jurister, soldaternes fagforeninger og pårørende, journalister, redaktører og politikere med forskellig observans. Der efterspurgtes altså fra flere sider en uafhængig tilbunds gående og samlet undersøgelse af den danske deltagelse i krigen. Derfor mente vi i en initiativkreds, at et bredt folkeligt initiativ, der skulle samle op og fortsætte, hvor kommissionen blev forhindret i at gøre sit arbejde færdigt, ville have let ved at argumentere for sin relevans og sit grundlag.

På det tidspunkt syntes det os som om Danmarks ledende ministre både tidligere og nuværende til stadighed jonglerede med både optakt og efterspil på Irakkrigen. Med nedlæggelsen af kommissionen havde man forhindret en reel efterforskning og dermed både svigtet et frihedsfremmende og demokratisk princip om gennemsigtighed i regeringsforvaltningen og skabt endnu mere tvivl og usikkerhed om beslutningsgrundlaget i befolkningen og blandt beslutningstagerne, helt ind i den nuværende regerings egne rækker. Spørgsmålet om ansvarsfordelingen mellem danske politikere og det danske forsvar syntes os også underbelyst, hvis man skulle dømme ud fra udtalelser af tidligere udsendte soldater, deres fagforeninger og nogle af forsvarets talspersoner.

Mens dannelsen af Tribunalforeningen stod på, foreslog Liberal Alliance at offentliggøre dokumenterne fra Irak- og Afghanistan Kommissionen. Selv om der tilsyneladende var et flertal i Folketinget for forslaget, kom det aldrig til afstemning. I stedet lykkedes det regeringen i maj 2017 at skaffe flertal for iværksættelse af en historisk undersøgelse af Danmarks krige gennem de sidste 10 til 15 år. Desværre har regeringen på forhånd formuleret undersøgelsens mål på en måde, så det juridiske aspekt udelukkes, og ved håndplukkede undersøgere uden adgang til de mest centrale dokumenter.

I Tribunalforeningen er vi fortsat overbevist om, at et bredt folkeligt initiativ er en nødvendig og fremadrettet mulighed oven på de mange protester. Et initiativ der sætter sig som mål, at undersøge 1) om Danmarks deltagelse i krigen i Irak var lovlig i national og international sammenhæng, 2) om der blev begået ulovligheder i henhold til internationale konventioner og "rules of engagement" i forhold til krigsfanger (og civile) og, i fald dette er tilfældet 3) om nogen kan drages til ansvar for ulovlighederne.

Selv om vi er bevidste om, at initiativet ikke vil have nogen form for retslig kompetence, ønsker vi på baggrund af Nürnbergtribunalets principper, FN's charter & pagt, Genevekonventionen og Danmarks Riges grundlov at etablere et tribunal til uvildig, systematisk og grundig undersøgelse af baggrunden for Danmarks deltagelse i Irakkrigen og spørgsmålet om fangetilbageholdelser i Irak og Afghanistan. Selvom der kan rejses spørgsmål om grundlaget for Afghanistan-krigen i sammenhæng med terrorangrebet 11.9.2001 i USA, har vi valgt ikke at inddrage dette i undersøgelsen, da det heller ikke var med i Irak/Afghanistan-kommissionens kommissorium.

Formuleringer fra indledning af projektbeskrivelsen 2016

Tribunalforeningen til undersøgelse af Danmarks krige i Irak og Afghanistan planlægger at afholde en høring med formålet at afdække væsentlige forhold omkring Danmarks krigsdeltagelse.

Hvorfor bliver vi ved med at grave i de tyve år gamle sager omkring krigen i Irak og Afghanistan?

Svaret er enkelt

- fordi vi danskere aldrig har fået sandheden at vide, om hvordan toppolitikere vildførte og forvandlede vores land til en krigerisk stat

- fordi vi almindelige borgere i den krigsførende stat stadig lider under omkostningerne derved – opblomstring af terror og utrygheden ved terrorangreb, flygtningestrømme, krigsinvalidere, milliardudgifter til militær, efterfølgende krige mm.

Og ikke mindst lider de angrebne landes befolkninger under krigen følger i form af de voldsomme ødelæggelser krigen har påført deres lande. Både Irak og Afghanistan er i dag lande i krig, ikke lande med fred og demokrati.

Derfor kræver vi, at den reelle baggrund og ansvaret for krigen endelig graves frem. Den, der ikke kender historien, er dømt til at gentage den.

Regeringen nedlagde i 2015 den nedsatte Irak-kommission, hvilket betyder, at vi i Danmark står helt uden en granskning af vores krigsdeltagelse, dens baggrund og konsekvenser.

Den nedsatte historiker-undersøgelse har afgørende begrænsninger, og vil ikke kunne udfylde dette behov. Bl.a. vil denne undersøgelse gå helt udenom spørgsmålet om det juridiske ansvar for beslutningen om Danmarks krigsdeltagelse og de metoder der blev brugt for at drage Danmark ind i Irak krigen, behandlingen af krigsfanger mm.

Nærværende projektforslags formål og grundlag er udarbejdet i forlængelse af Tribunalforeningens handlingsplan, vedtaget på generalforsamlingen i 2016.